

Sarea sluit aan bij maatschappelijke ontwikkelingen

De maatschappij is aan het veranderen. Wij als individuen zijn de figuranten die invulling geven aan de maatschappij. Daar waar het individu verandert, verandert de maatschappij en daar waar de maatschappij verandert, verandert het individu. De maatschappij is daardoor voortdurend in ontwikkeling. Tegenwoordig komt de focus steeds meer te liggen op participatie en netwerk. Dit artikel tracht inzicht te bieden in de huidige veranderingen en ontwikkelingen van de maatschappij en beschrijft waarom Sarea hierbij aansluit. Eerst zal er worden ingezoomd op de veranderende structuur van de maatschappij en daarmee een hernieuwde relatieverhouding tussen de overheid en haar burgers. Vervolgens zal worden beschreven hoe de uitgangspunten van Sarea aansluiten op deze veranderde structuur van de maatschappij en uitgangspunten van de overheid.

~ door [10.2.e.](#)

Vervorming van de klassieke verzorgingsstaat: een nieuwe verhouding tussen overheid en burger.

Tot een aantal jaar geleden was het met name de overheid die de maatschappij sturing gaf; de welbekende verzorgingsstaat. Volgens Piet Thoenes (1962) kenmerkt de verzorgingsstaat zich door een overheid die garant staat voor het collectieve sociale welzijn van haar inwoners. Sociale zekerheden moesten hiervoor gaan zorgen. Het idee was om ongelijkheid tegen te gaan en ieder individu de kans te bieden om deel te nemen aan de maatschappij. Echter, het is gebleken dat dit, door bijvoorbeeld de vergrijzing van de samenleving, niet meer haalbaar is. In de troontrede van 2013 introduceerde koning Willem-Alexander het begrip ‘participatiesamenleving’. Willem-Alexander concludeerde dat de klassieke verzorgingsstaat aan het veranderen was in een participatiesamenleving en sprak de volgende woorden: ‘*Van iedereen die dat kan, wordt gevraagd verantwoordelijkheid te nemen voor zijn of haar eigen leven*’. Een erg ruime definitie van de participatiesamenleving maar het verwoordt wel de kentering die plaatsvindt. Maar betekent deze kentering naar een participatiesamenleving per definitie een einde van de verzorgingsstaat of wordt zij enkel anders vormgegeven?

Volgens Tonkens (2015) is het een misvatting om de participatiesamenleving als een alternatief te zien voor de klassieke verzorgingsstaat. De verzorgingsstaat verdwijnt namelijk niet maar is voortdurend in ontwikkeling. Zij zal zich vormen naar de kenmerken van de samenleving. Aan de verzorgingsstaat kan ook geen vaste definitie worden gegeven. Zij vergt voortdurende schikking en herschikking (WRR, 2006). Het is daarom niet juist om de verzorgingsstaat als verleden tijd te beschouwen. De verzorgingsstaat wordt enkel op een andere wijze vormgegeven.

Tegenwoordig kent zij een vorm waarbij individuen steeds meer verantwoordelijk worden geacht voor de invulling van hun eigen leven. Tevens willen burgers ook steeds meer verantwoordelijkheid. De overheid doet dus een stap terug maar dit betekent niet dat de overheid minder verantwoordelijk is, en wordt gevonden. Het vraagt om een nieuwe verdeling van rollen tussen overheid en burger (Putters et al, 2016). In deze nieuwe verdeling zullen burgers steeds meer taken verrichten op het gebied van zorg, welzijn, veiligheid en bestuur. Niet alleen naar de al bestaande professionele sectoren, maar ook zeker ter vervanging. Om burgers hierin te ondersteunen hebben zij bruikbare digitale hulpmiddelen nodig met passende informatie (Hartog & Mulder, 2018).

Naast de digitale oplossingen wordt de kracht van ‘netwerken’ steeds belangrijker in onze samenleving. In een netwerksamenleving ligt de focus op samenwerking, toegang tot informatie en kennisdeling (van Uffelen, 2014). Integrale samenwerking, tussen zowel de publieke- als de private sector is cruciaal om doelen te behalen. Zoals eerder beschreven krijgen individuen steeds meer verantwoordelijkheden. Hierdoor ontstaat er een behoefte aan externe hulp en kennis. Op deze manier moeten burgers worden ondersteund om verantwoordelijkheden te vervullen en doelen te kunnen behalen. Netwerken geven toegang tot deze externe hulp en kennis. Kortom, de structuur van de maatschappij is aan het veranderen en daarmee ook de rolverdeling tussen de overheid en burgers. De verantwoordelijkheid van de overheid verminderd of verdwijnt niet, maar krijg een andere vorm.

Een nieuwe vorm van democratie: ‘de doe-democratie’

Uit de woorden van koning Willem-Alexander kan worden opgemaakt dat participeren in de breedste zin van het woord betrekking heeft op het nemen van je verantwoordelijkheid voor je eigen leven. Burgers wordt gevraagd om minder afhankelijk te zijn van de overheid en meer zelfredzaam te worden. Ook op gebied van (sociale) veiligheid is de burger de afgelopen decennia eens steeds actievere rol gaan spelen. Volgens Boutellier, Stokkom & van der Land (2014) worden burgers in toenemende mate als een partner gezien in plaats van een cliënt en zijn tegenwoordig coproducten van de veiligheid. De nieuwe verhouding tussen overheid en burger is ook in deze sector zichtbaar.

De nieuwe verhouding tussen overheid en burger heeft invloed op de vorming van de democratie. In 2013 laat het kabinet weten de transitie te willen maken naar de ‘doe-democratie’ (BZK, 2013). In deze vorm moet de overheid (meer) ruimte en vertrouwen bieden aan maatschappelijke initiatieven in het publieke domein en haar sturende rol hierin loslaten. Op deze manier kan de beoogde integrale samenwerking tussen publieke- en private sector worden gerealiseerd. Aan burgers wordt de ruimte gegeven om zelf maatschappelijke vraagstukken op te pakken. In de kabinetsnota van BZK (2013) worden een aantal kernelementen van de doe-democratie genoemd, namelijk:

- Het overdragen van zeggenschap van overheid naar samenleving;
- Nieuwe verhoudingen tussen overheid en burgers;
- Toenemende mogelijkheden voor burgers om hun eigen leefomgeving te bepalen;
- Burgers die rechtstreeks - zonder tussenkomst van een overheid - oplossingen voor maatschappelijke kwesties tot stand brengen;
- Een overheid die loslaat, faciliteert en ruimte geeft aan initiatieven uit de samenleving;
- Een overheid die eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van burgers stimuleert en tegelijkertijd onderlinge samenwerking stimuleert.

Ten grondslag aan deze beoogde vorm van democratie liggen drie maatschappelijke ontwikkelingen: (1) een toenemend zelforganiserend vermogen van de samenleving, (2) een terugtrekkende overheid en (3) een stijgende behoefte aan sociale binding (BZK, 2013). De eerste ontwikkeling kan worden verklaard door de ‘informatierevolutie’ die plaats heeft gevonden aan het einde van de twintigste eeuw (De Haan, Rijken & van Dijk, 2000). Met informatierevolutie wordt bedoeld op de snelle groei van de informatie- en kennistechnologie. Door deze snelle groei ontstaan nieuwe mogelijkheden voor burgers door bijvoorbeeld het grote bereik van sociale media en de kennis die digitaal te vinden is. Digitalisering van de

samenleving vergroot daardoor zeker het zelforganiserende vermogen van de samenleving. Burgers kunnen zonder tussenkomst van de overheid (eenvoudiger) oplossingen voor maatschappelijke kwesties tot stand brengen.

Gepaard daaraan staat de tweede maatschappelijke ontwikkeling: 'een terugtrekkende overheid'. Zoals eerder is beschreven veranderd de relatieverhouding tussen overheid en burger. Daar waar de burger in staat is om zelf verantwoordelijkheden te pakken, kan de overheid een stap terugnemen. De overheid kan loslaten en ruimte bieden aan initiatieven van de samenleving. Hiermee doet het geen afstand van haar verantwoordelijkheid maar faciliteert zij de burgers om zelf verantwoordelijkheden te kunnen nemen. De overheid kan inhaken en gebruik maken van de veranderde structuur van de maatschappij, mede ontstaan door de informatierevolutie. De terugtrekkende overheid kan dan ook worden gezien als een faciliterende overheid.

De derde ontwikkeling, een stijgende behoefte aan sociale binding, kan een gevolg zijn van de digitalisering. Het is makkelijk(er) geworden om mensen te bereiken maar de vraag is in hoeverre er sprake is van sociale binding bij deze nieuwe vorm van communicatie. Ieder individu heeft een behoefte aan affectie. Affectie omvat vriendschap, emotionele steun en het gevoel dat iemand om je geeft (Lindenberg et al, 1999). Het wordt het meest ervaren in sterke relaties. De mogelijkheid om iemand te bereiken is zoals gezegd eenvoudiger geworden maar de afstand tussen individuen lijkt hierdoor groter te worden. Mensen staan minder in fysiek contact met elkaar omdat het contact vaker via technologische communicatiemiddelen verloopt. Dit kan verklaren waarom de behoefte aan sociale binding groter wordt in de maatschappij. Voor de samenleving is sociale binding van groot belang omdat dit ervoor zorgt dat dit mensen verbindt met de gemeenschap waarin zij leven en hen in staat stelt om productieve samenwerkingen te creëren (Hornburg & Lang, 2010). Sociale binding kan daarom als kenmerk worden gezien van een krachtige samenleving.

Sarea: Samen Zoeken

Tot nu toe is beschreven hoe de maatschappij zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Voordat er wordt beschreven waarom Sarea hierop aansluit, wordt eerst toegelicht wat Sarea inhoudt.

Sarea moet de burger gaan helpen bij de coördinatie en communicatie van een zoekactie naar een vermist persoon. Het aantal meldingen van vermissingen dat de politie ontvangt blijft indrukwekkend. Jaarlijks ontvangt de politie namelijk ongeveer 40.000 meldingen (Schijf et al, 2016). Bij het grootste deel van deze meldingen is de vermiste weer snel terecht. Maar toch is er altijd een aantal vermissingen waarbij dit niet het geval is en waarvoor zoekacties worden georganiseerd. De woorden van Willem-Alexander over het pakken van de eigen verantwoordelijkheden zijn bij dit thema niet nodig. Wat namelijk opvalt is dat zoekacties in eerste instantie vaak worden opgezet door de burgers zelf. Aan burgers hoeft niet te worden gevraagd om hierin verantwoordelijkheid te nemen. Zij nemen deze verantwoordelijkheid zonder dat ernaar wordt gevraagd. Het is daarom onjuist om dit in deze context als verantwoordelijkheid te beschrijven. Burgers voelen dit vaak meer als een morele plicht.

Door de digitalisering is het eenvoudig(er) om een zoekactie op te zetten. Waar vroeger enkel inwoners van de omgeving meezochten als er bijvoorbeeld een kind vermist is, is er nu de huidige ‘global village’: een hele digitale gemeenschap die tot leven kan worden geroepen door bijvoorbeeld WhatsApp en Facebook. Echter, het is gebleken dat het voor burger lastig is om de vervolgstap na het opzetten van de zoekactie, de uitvoering van de zoekactie, efficiënt uit te kunnen voeren. Burgers weten vaak niet goed genoeg hoe en waar zij moeten zoeken. De coördinatie en communicatie blijkt lastig. Sarea moet ervoor zorgen dat kennis en kunde over dit thema wordt gekoppeld naar burgers zodat een zoekactie effectiever en efficiënter kan verlopen. Informatie zoals zoekadviezen, adviezen omtrent de omgang met eventuele sporen en over het zoekgebied wordt middels Sarea aan de burgers gecommuniceerd.

Participeren met Sarea in de doe-democratie

Sarea sluit volledig aan bij de beschreven ontwikkelingen in de maatschappij. Zoals eerder is beschreven gaan burgers vaak zelf zoeken als er iemand wordt vermist. Tot op heden ontbreekt het de burgers nog aan (digitale) hulpmiddelen terwijl juist is gebleken dat burgers hier voorzien van moeten worden. Enkel op deze manier kan op een efficiënte wijze de nieuwe rollenverdeling tussen overheid en burger worden benut. Door middel van digitale kennisoverdracht moet de burger worden ondersteund bij de coördinatie en communicatie van

een zoekactie. Hierdoor sluit Sarea aan bij de nieuwe mogelijkheden en kansen die de digitalisering van de maatschappij met zich mee brengt. Een betere coördinatie en communicatie tijdens een zoekactie moet ervoor zorgen dat een burgerzoekactie beter gaat verlopen. Sarea zorgt er op deze manier voor dat het zelforganiserende vermogen van de samenleving toeneemt.

Dit maakt het voor de overheid, in dit geval de politie, mogelijk om een stapje terug te doen. Ook hier moet de opmerking worden gemaakt dat dit niks afdoet aan de verantwoordelijkheid van de politie. Echter, de maatschappij heeft meer manschappen ter beschikking dan dat de politie dat heeft. Door kennis en manschappen te bundelen kan er een samenwerking ontstaan waarin de kracht van beiden partijen kan worden benut. Hierdoor is het voor beide partijen mogelijk om op een effectieve wijze bij te kunnen dragen aan dit maatschappelijke probleem. Deze samenwerking sluit aan bij de nieuwe rolverdeling tussen overheid en burger. De overheid faciliteert in dit geval een middel waarmee de burger wordt ondersteund bij het initiatief om te gaan zoeken wanneer er iemand vermist wordt. Het is een nieuwe vorm van politieparticipatie waarbij de politie faciliteert en vervolgens aansluit bij de burger.

Maar hoe verbindt Sarea mensen met hun gemeenschap? Sarea zorgt niet voor een rechtstreekse fysieke verbindingen tussen mensen maar het creëert wel degelijk een gevoel van verbinding. Dit kan in de volgende zin worden samengevat: *‘Een zoektocht in verbondenheid’*. Samen zoeken zorgt voor een sterk gevoel van verbondenheid tussen de zoekers. Het gezamenlijk doel tijdens een zoekactie is de belangrijkste bron voor dit verbonden gevoel. Sarea ondersteunt mensen in deze zoektocht. Het is een platform waar eenieder terecht kan op het moment dat hij of zij hulp nodig heeft omtrent een vermissing. De kwaliteit om gezamenlijk bij te dragen aan een gemeenschappelijk doel wordt verhoogd. Sarea ondersteunt de samenwerking en draagt op deze manier wel degelijk bij aan de sociale binding tussen mensen. Sociale binding heeft namelijk betrekking op de mate waarin mensen deelnemen in groepen en zich gezamenlijk daarvoor inzetten (Hornburg & Lang, 2010). Daarbij komt kijken dat een vermissing ons allemaal raakt. Geen enkel individu kan omgaan met de onzekerheid die een vermissing met zich meebrengt. Mede daarom is de maatschappelijke betrokkenheid bij vermissingen ook zo groot. Het had ook jouw kind, vader, moeder, opa, oma, etc. kunnen zijn. Kortom:

Literatuurlijst

‘Sarea faciliteert, ondersteunt en verbindt’

BZK. (2013). De doe-democratie: kabinetsnota ter stimulering van een vitale samenleving. Geraadpleegd op 20 januari 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2013/07/09/kabinetsnota-doe-democratie>

De Haan., J, Rijken, S., & Van Dijk, L. (2000). Digitalisering van de leefwereld. Een onderzoek naar informatie- en communicatietechnologie en sociale ongelijkheid. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Hartog, M., & Mulder, B. (2018). Burgers digitaal toerusten: maatschappelijke informatievoorziening. Geraadpleegd op 7 januari 2020, van <https://kennisopenbaarbestuur.nl/media/255706/essay-burgers-digitaal-toerusten-finale-versie.pdf>

Hornburg, P., & Lang, R, E. (2010). What is social capita land why is it important to public policy? *Housing Policy Debate*, 9:1, 1-16
<https://doi.org/10.1080/10511482.1998.9521284>

Lindenberg, S., Ormel, J., Steverink, N., & Verbrugge, L.M. (1999). Subjective Well-Being and Social Production Functions. *Social Indicators Research*, 46(1): 61-90.
<http://dx.doi.org/10.1023/A:1006907811502>

Putters, K., Steenbekker, A., Van den Broek, A., & Van Houwelingen, P. (2016). Niet buiten de burger rekenen! Over randvoorwaarden voor burgerbetrokkenheid in het nieuwe omgevingsbestel. Geraadpleegd van, <https://hetccv.nl/onderwerpen/burgerparticipatie-en-veiligheid/kennis-over-burgerparticipatie/overheidsparticipatie/>

Schijf, I., Schippers, C., Schouten, S., & Van den Eshof, P. (2016). Handboek Vermiste Personen (2^e druk). Amsterdam: Reed Business.

Thoenes, P. (1962) De elite in de verzorgingsstaat. Sociologische proeve van een terugkeer naar domineesland. Leiden: Stenfert Kroese.

Van Uffelen, S. (2014). The Networked Society. Geraadpleegd op 7 januari 2020 , van https://ec.europa.eu/archives/commission_2010-2014/kroes/en/content/networked-society-saskia-van-uffelen.html

WRR. (2006). De verzorgingsstaat herwogen. Over verzorgen, verzekeren, verheffen en verbinden. Amsterdam: Amsterdam University Press.